

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

SABRİ ASLAN VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE

(Başvuru No. 37952/04)

KARAR

STRAZBURG

15 Aralık 2009

KESİNLEŞMİŞ KARAR

15/03/2010

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Sabri Aslan ve diğerleri / Türkiye davasında,*Başkan*

Françoise Tulkens,

Yargıçlar

Ireneu Cabral Barreto,

Vladimiro Zagrebelsky,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Işıl Karakaş

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Françoise Elens-Passos'un katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm) 24 Kasım 2009 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın (No. 37952/04) temelinde, on iki Türk vatandaşının, Sabri Aslan, Zeki Aslan, Hakkı Aslan, Hüsnü Aslan, Saim Aslan, Harun Aslan, Mansur Aslan, Kadriye Aslan, Fatma Abi, Esmer Çoğaç, Hatice Demir ve Meryem Aslan'ın ("başvuranlar") 24 Haziran 2004 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Ankara Barosuna bağlı Avukat H. Geylani tarafından temsil edilmektedirler. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

3. İkinci Bölüm Başkanı 12 Kasım 2008 tarihinde başvurunun Hükümet'e bildirilmesine karar vermiştir. Ayrıca, Sözleşme'nin 29.

maddesinin 3. fıkrasına dayanarak, davanın kabul edilebilirliği ve esası hakkında aynı anda karar verileceğini bildirilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

4. Sabri Aslan, 1978 doğumlu olan Naim Aslan'ın (Bundan böyle metinde "Naim" olarak anılacaktır.) babası, Kadriye Aslan annesi, diğer başvuranlar ise kız ve erkek kardeşleridir.

5. Naim 19 Mayıs 1993 tarihinde, Yüksekova-Esendere'de, sürüyü İran sınırındaki otlağa doğru sürdüğü sırada güvenlik güçlerinin kazara atışı sonucu hayatını kaybetmiştir.

6. Başvuranlar 2 Haziran 2003 tarihinde avukatları aracılığıyla Van İdare Mahkemesi önünde yakınlarının ölümü nedeniyle yaşadıkları zarardan ötürü tazminat davası açmışlardır. Başvuranlar maddi ve manevi tazminat olarak 420.000.000.000 eski Türk lirası (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 253.995 avro) talep etmişler ve ekonomik durumları nedeniyle yargılama masraflarını ödeme imkânlarının bulunmadığını belirtmişlerdir. Taleplerini haklı göstermek amacıyla, Sabri ve Kadriye Aslan, muhtar tarafından adlarına düzenlenen yoksulluk belgesi ibraz etmişlerdir. Sabri Aslan'ın tek geliri yaşlılık aylığı olup, aynı zamanda Yüksekova'da bulunan 591,09 m²'lik yüzölçümüne sahip bir taşınmazın da malikiydi. Kadriye Aslan'ın herhangi bir mülkü bulunmamakla birlikte geliri de yoktu. Diğer başvuranlar ise adli yardımdan yararlanmak amacıyla mahkemeye herhangi belge ibraz etmemişlerdir.

7. İdare Mahkemesi 11 Temmuz 2003 tarihinde, başvuranların avukatına, yargılama masrafları için 5.680.000.000 Türk lirası (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 3.615 avro) ödenmesi gerektiğini bildirmiştir.

8. Ödeme yapılmaması nedeniyle, 10 Ekim 2003 tarihinde, Mahkeme talebini yinelemiştir.

9. Başvuranların avukatı 4 Kasım 2003 tarihinde, ilgililerin imkânları olmaması nedeniyle talep edilen meblağı ödeyemediklerini ifade etmiştir. Başvuranın avukatı, adli yardım talebinin yerindeliğini ispatlamak amacıyla bir kez daha muhtar tarafından Sabri ve Kadriye Aslan adına düzenlenen yoksulluk belgelerini sunmuştur. Diğer başvurular adına herhangi bir belge ibraz etmemiştir.

10. İdare Mahkemesi 13 Kasım 2003 tarihinde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda bildirilen ödeme koşullarını karşılamadığı gerekçesiyle başvuruların adli yardım talebini reddetmiştir. Kararda herhangi bir gerekçe gösterilmemiştir.

11. İdare Mahkemesi 2 Aralık 2003 tarihinde başvuruların avukatından bir kez daha yargılama masraflarının ödenmesini talep etmiştir.

12. 10 Şubat 2004 tarihinde ilgililere ödeme emri gönderilmiştir. Mahkeme, otuz günlük süre içinde ödeme yapılmaması halinde davanın açılmamış sayılayacağını belirtmiştir.

13. Başvuranlar, söz konusu meblağı ödememişlerdir.

14. İdare Mahkemesi 9 Nisan 2004 tarihinde, yargılama masraflarının ödenmemesi nedeniyle davayı açılmamış saymıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMASI

15. Türk İdare Hukukunda, her davacı, dava açarken, yargılama masraflarını ödemekle yükümlüdür. Eğer ödeme yapılmazsa, mahkeme kendisine otuz günlük süre içinde ödeme yapması için ödeme emri gönderir. Bu süre bitiminde, ikinci bir ödeme emri gönderilir. Bu yeni bir aylık süre sona erdiğinde davacının talep edilen yargılama masraflarını halen ödememiş olması halinde dava açılmamış sayılır.

16. Bununla birlikte, davacının adli yardım alması kabul edildiğinde, yargılama masraflarının ödenmesinden muaf tutulabilir. Bu bağlamda İdari Usul Kanunu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HMUK) hükümlerine atıfta bulunmaktadır. HMUK'nın 465. maddesine göre, adli yardım talebinin kabul edilmesi için iki kümülatif koşul gerekmektedir: davacının yoksul olması ve talebin geçerliliği.

17. Bununla birlikte, davacının yargılama masraflarının bir kısmını ya da tamamını ödemesi durumunda kendi ve/veya ailesinin geçimi hatırı sayılır şekilde zor duruma düşmesi gerekmektedir. Davacı aynı zamanda talebinin yerindeliği için delil sunmalıdır.

18. HMUK'nın 468. maddesi uyarınca, adli yardım, davaya bakan mahkemeden talep edilebilir; aynı zamanda mahkemeye yoksulluk belgesi de ibraz edilmelidir.

19. HMUK'nın 469. maddesi uyarınca, adli yardım talebine ilişkin kararlar nihaidir ve temyize konu olamazlar.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

20. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ile 13. maddesini ve 1 No.lu Ek Protokolün 1. maddesine dayanarak, yargılama masraflarının miktarı ve adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle idare mahkemelerine tazminat davası açma imkânından yoksun bırakıldıklarından yakınmaktadırlar.

21. Hükümet, başvuruların, 9 Nisan 2004 tarihinde verilen idare mahkemesi kararına karşı temyiz başvurusunda bulunmamış olmalarından ötürü iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik itirazında bulunmaktadır.

22. Mahkeme, başvuruların şikâyetini Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası açısından inceleyecektir (bk. bu anlamda, *Serin/Türkiye*,

No.18404/04, §§ 38-40, 18 Kasım 2008 ve *Ciğerhun Öner/Türkiye*, No. 33612/03, §§ 40-43, 20 Mayıs 2008). Mahkeme, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 469. maddesi uyarınca, adli yardım talebine ilişkin kararın nihai olduğunu ve temyize konu olamayacağını saptamaktadır (yukarıda 19. paragraf). Bu nedenle, Mahkeme, başvuruların 9 Nisan 2004 tarihli karara karşı temyiz başvurusunda bulunmadıkları kanaatine varmaktadır (bk. bu anlamda, yukarıda anılan *Serin* kararı, § 24, yukarıda anılan *Ciğerhun Öner* kararı, § 29 ve *Tunç/Türkiye*, No. 20400/03, § 21, 21 Şubat 2008). Bu nedenle, Mahkeme, Hükümet'in itirazını reddetmektedir.

23. Hükümet ayrıca, başvuruların adli yardım talebinin reddedilmesinin ulusal hukuka uygun olduğunu ileri sürmektedir. Hâkimler, ilgililer taleplerinin yerindeliğiyle ilgili olarak bir kanıt sunmamış olduklarından kendilerine bu tür bir yardımda bulunulmasına gerek olmadığı kanaatine varmışlardır.

24. Mahkeme, başvurular Zeki Aslan, Hakkı Aslan, Hüsnü Aslan, Saim Aslan, Harun Aslan, Mansur Aslan ile Fatma Abi, Esmer Çoğaç, Hatice Demir ve Meryem Aslan ile ilgili olarak, ilgililerin adli yardım taleplerinin yerindeliğini ispat etmek amacıyla ne ulusal mahkemeler önünde (ne de AİHM önünde) bilfiil herhangi bir belge ibraz etmediklerini tespit etmektedir. Bu koşullarda, ilgililer mahkemeye erişim haklarının ne derecede ihlal edildiğini kanıtlamamaktadırlar. Bu nedenle, ilgililerin şikâyeti Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksundur.

25. Mahkeme, başvurular Sabri Aslan ve Kadriye Aslan'ın adli yardım talebinde bulunmak için muhtar tarafından adlarına düzenlenen yoksulluk belgelerini ibraz ettiklerini gözlemlemektedir. Bu nedenle, ilgililerin şikâyeti Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun değildir. Mahkeme öte yandan, başka hiçbir kabul edilemezlik engeli bulunmayan işbu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

26. Hükümet, davanın esasıyla ilgili olarak, hâkimlerin, adli yardımda bulunulmasına karar vermesi yönünde bir yükümlülükleri bulunmadığını hatırlatmaktadır. Başvuran Sabri Aslan'ın Yüksekova'da bulunan 591,09 m²'lik bir taşınmazın maliki olduğunu ve yaşlılık aylığı aldığını belirtmektedir. Öte yandan başvuranlar avukat tarafından temsil edildiklerini kaydetmektedir ve bu bağlamda, herhangi bir ücret almadan bir kişiye yardımda bulunan her avukatın bu durumu Baro'ya bildirmesi gerektiğini; ancak mevcut davada olayların bu şekilde gelişmediğini belirtmektedir. Hükümet, bu durumdan, ilgililerin avukatlık ücretini ödemek için yeterli gelirleri olduğu ve dolayısıyla yargılama masraflarını da ödeyebilecekleri sonucuna varmaktadır. Kısacası, Hükümet, adli yardım talebinin reddedilmesinin, mahkemeye erişim hakkını bu hakkın özünü zedeleyecek derecede ya da şekilde kısıtlamadığı kanısındadır.

27. Başvuranlar, Hükümet'in iddiasına karşı çıkmaktadırlar.

28. Konuyla ilgili genel ilkeler için, Mahkeme yerleşik içtihadına atıfta bulunmaktadır (*Bakan/Türkiye*, No. 50939/99, §§ 66-68, 12 Haziran 2007).

29. Mahkeme, somut olayda, yargılama masraflarının ödenmemesinin idare mahkemesini başvuranların talebini yapılmamış olarak değerlendirmeye yol açtığını gözlemlemektedir. Talep edilen yargılama masrafları 5.680.000.000 Türk lirasıydı (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 3.615 avro). Sözleşme'nin, teorik ya da zahiri hakları değil somut ve etkili hakları koruma amacı taşıdığından hareketle (*Artico/İtalya*, 13 Mayıs 1980, § 33, A serisi n° 37), Mahkeme olayların meydana geldiği dönemdeki ekonomik veriler göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu meblağın başvuranlar için aşırı bir yük teşkil ettiği kanısındadır.

30. Mahkeme, Devletlerin, kamu kaynaklarından sadece gerçekten ihtiyacı olan davacılara adli yardım yapmak istemelerini meşru bir kaygı olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte, Mahkeme somut olayda muhtar tarafından Sabri ve Kadriye Aslan adına düzenlenen yoksulluk belgelerinin,

ilgililerin maddi durumlarını belirtmek için yeterli olduğu kanaatine varmaktadır. Bu bağlamda, Sabri Aslan'ın bir taşınmazın maliki olması ve yaşlılık aylığı alması bu tespitte hiçbir şeyi değiştirmemektedir; zira Hükümet yoksulluk belgelerinin doğruluğuna/güvenilirliğine hiçbir zaman itiraz etmemektedir. Öte yandan, başvuranların bir avukat tarafından temsil edilmesi, yargılamaya ilişkin masrafların tamamını karşılayacak imkânlara sahip oldukları anlamına gelmemektedir. Başka bir ifadeyle, yoksulluk belgeleri idare mahkemesi değerlendirmede bulunurken göz önünde bulundurulmalıdır; ancak somut olayda söz konusu belgeler dikkate alınmamıştır (bk. bu anlamda, yukarıda anılan *Serin* kararı, § 34). Ayrıca ve bilhassa, idare mahkemesinin kararı hiçbir şekilde gerekçelendirilmediğinden (yukarıda 10. paragraf), başvuranların, durumlarıyla ilgili olarak etkili ve somut bir incelemeden yararlandıklarını tespit etmeye imkân vermemektedir (bk. bu anlamda, yukarıda anılan *Ciğerhun Öner* kararı, § 36).

31. Mahkeme, yargılamanın ilk aşamasında ilk derece mahkemesi tarafından adli yardım talebinin reddedilmesinin, başvuranları davalarının bir mahkeme tarafından görülmesi imkânından tamamen yoksun bıraktığını tespit etmektedir.

32. Bu nedenle Mahkeme, bu unsurları göz önünde bulundurarak, Sabri Aslan ve Kadriye Aslan'ın somut ve etkili bir şekilde Van İdare Mahkemesine erişim hakkından yararlanamadıkları kanaatine varmaktadır.

33. Bu nedenle, Sabri Aslan ve Kadriye Aslan hakkında Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

34. Geriye, Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanması sorunu kalmaktadır. Sabri Aslan ve Kadriye Aslan, her biri maddi tazminat olarak 100.000 Türk lirası (TRY¹) (yaklaşık 46.240 avro), manevi tazminat olarak 50.000 Türk lirası (yaklaşık 23.120 avro) talep etmektedirler. Ayrıca masraf

1. 1 Ocak 2005 tarihinde, eski Türk lirasının yerine geçen Türk lirası yürürlüğe girmiştir. 1 Türk lirası bir milyon eski Türk lirasına tekabül etmektedir.

ve giderler için müştereken 22.000 Türk lirası (yaklaşık 10.170 avro) talep etmektedirler. Kanıtlayıcı belge olarak, avukatları tarafından düzenlenen avukat ücret dekontu ibraz etmekte ve Ankara Barosu Asgari Ücret Tarifesine atıfta bulunmaktadır.

35. Hükümet bu iddialara karşı çıkmaktadır.

36. Maddi tazminatla ilgili olarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasıyla güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlalinin telafi edilmesi için ilke olarak en uygun yolun, Sabri Aslan ve Kadriye Aslan'ın talepleri üzerine, en kısa zamanda davaları hakkında karar verilmesinin sağlanması olacağını hatırlatmaktadır (bk. aynı anlamda, *Mehmet ve Suna Yiğit/Türkiye*, No. 52658/99, § 47, 17 Temmuz 2007).

37. Manevi tazminatla ilgili olarak ise, Mahkeme, hakkaniyete uygun olarak, Sabri Aslan ve Kadriye Aslan'a müştereken 7.500 avro ödenmesine karar vermiştir (bk. *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *Ciğerhun Öner* kararı, § 48 ve yukarıda anılan *Bakan* kararı, § 85).

38. Masraf ve harcamalarla ilgili olarak, Mahkeme elinde bulunan belgeleri göz önünde bulundurarak, tüm masraflar için ve Sabri Aslan ve Kadriye Aslan'a müştereken 1.000 avro ödenmesinin makul olduğu kanaatine varmaktadır.

39. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvuranlar Sabri Aslan ve Kadriye Aslan ile ilgili şikâyetlerin kabul edilebilir; geri kalan kısmının ise kabul edilemez olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine;
3.
 - a) Davalı Devlet tarafından Sabri Aslan ve Kadriye Aslan'a müştereken, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere, ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere manevi tazminat olarak 7.500 avro (yedi bin beş yüz), ilgililer tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere masraf ve giderler olarak 1.000 avro (bin) ödenmesine;
 - b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
4. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

Fransızca olarak yazılan işbu karar Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları gereğince 15 Aralık 2009 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Françoise Elens-Passos
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Françoise Tulkens
Başkan